

Duitse dienstplicht ondanks discussie geen optie

[Achtergrond](#) - 8 februari 2023 - Auteur: Marja Verburg

De afschaffing van de Duitse dienstplicht in 2011 was een fout, zei de nieuwe minister van Defensie Boris Pistorius (SPD) vlak na zijn aantreden. Een opvallende uitspraak: verschillende leden van de bondsregering willen juist een einde maken aan de discussie over een herinvoering van de dienstplicht in Duitsland. Die werd ruim 10 jaar geleden afgeschaft: een groot leger met dienstplichtigen was niet meer nodig in een tijd waarin Bundeswehrsoldaten vooral werden ingezet in internationale missies, was toen de gedachte.

Defensie minister Pistorius wilde eind januari in een interview met de [Süddeutsche Zeitung](#) vooral duidelijk maken dat de 100 miljard euro die na het begin van de oorlog in Oekraïne voor defensie zijn uitgetrokken, niet genoeg zijn. Duitsland heeft, nu het zoveel wapens en tanks aan Oekraïne levert, dringend nieuw materieel nodig, aldus Pistorius. Hij pleit voor het optuigen van een Europese wapenindustrie die de tekorten snel kan aanvullen.

In hetzelfde gesprek noemde hij de afschaffing van de dienstplicht in Duitsland in 2011 een fout. Pistorius staat open voor een discussie over een nieuw model dat ervoor moet zorgen dat het leger weer sterker verankerd raakt in de samenleving, zei hij. Tegelijkertijd ziet hij een herinvoering van de dienstplicht er niet snel van komen. Hij heeft er bovendien een probleem mee "jongere generaties nu een plicht op te leggen". Op dit moment is het zinvoller de Bundeswehr zo aantrekkelijk te maken dat meer mensen zich ervoor aanmelden, aldus Pistorius. Toen zijn opmerkingen tot een nieuwe discussie over een herinvoering van de dienstplicht leidden, [zei hij](#) een paar dagen later dat dit niet zijn bedoeling was: "De dienstplicht zou ons in de komende twee, drie jaar überhaupt niet helpen."

Beroepsleger

Waar Nederland sinds 1997 geen dienstplichtigen meer oproept - de dienstplicht is [in Nederland officieel niet afgeschaft](#) - besloot Duitsland pas in 2011 een einde te maken aan de dienstplicht - daar is die [wel officieel afgeschaft](#). Het was een bezuinigingsmaatregel, maar de beslissing werd ook ingegeven door het feit dat de taak van de Bundeswehr in de loop van de jaren was veranderd. Duitsland

wilde een kleiner en efficiënter beroepsleger om in te zetten in militaire missies van de EU, de NAVO of de VN in het buitenland. Omdat de Bundeswehrsoldaten niet meer zozeer nodig waren om de landsgrenzen te verdedigen, was een groot leger met dienstplichtigen niet meer nodig.

Invoering dienstplicht

De eerste dienstplichtigen werden [in de BRD](#) in 1957 opgeroepen. Na de Tweede Wereldoorlog mocht West-Duitsland van de geallieerden slechts een beperkt leger hebben. In 1955 werd Duitsland lid van de NAVO en mocht het weer een dienstplicht invoeren. [In de DDR](#) begon de dienstplicht in 1962, een jaar na de bouw van de Muur. Wapens en ander legermaterieel kwamen grotendeels uit de Sovjet-Unie.

De [afschaffing van de dienstplicht](#) maakte deel uit van wat toenmalig minister van Defensie Thomas de Maizière (CDU) “de grootste legerhervorming ooit” noemde. Het was een grote stap van de regering van CDU-kanselier Merkel om een van de christendemocratische kroonjuwelen op te geven. De Bundeswehr kromp met zo’n 20 procent, van 250.000 soldaten naar zo’n 175.000. Inmiddels is dat aantal weer iets gestegen: eind 2022 [telde het Duitse leger](#) 183.000 soldaten.

Tekorten in de zorg

Een van de zorgen die bij de afschaffing van de dienstplicht in 2011 speelde, is dat die tot grote tekorten in onder meer de zorg zou leiden. Jongeren die niet in het leger wilden, vervulden een vervangende dienstplicht, meestal bij zorginstellingen: de *Zivildienst*. In de jaren negentig werkten jaarlijks zo’n 130.000 jonge mannen in de Duitse zorg, meldden Duitse media destijds.

De *Zivis* van destijds worden inderdaad gemist, citeert de [Süddeutsche Zeitung](#) (betaalmuur) begin deze week een leidinggevende van een Duitse zorgorganisatie. De afschaffing van de dienstplicht heeft grote gaten in de zorg geslagen, zegt hij. Desalniettemin is hij niet voor de herinvoering van de dienstplicht. Wat hem betreft moet de overheid ervoor zorgen dat mensen zonder dwang in de zorg willen werken.

Verschillende Duitse politici pleitten het afgelopen jaar juist voor een sociale dienstplicht. Dat is goed voor de ontwikkeling van jongeren, ze komen met andere werelden in aanraking en het bevordert de maatschappelijke samenhang, is het idee. CDU-leider [Friedrich Merz](#) zei vorig jaar zomer dat hij een “verplicht maatschappelijk jaar” voor jongeren wil. Ook [bondspresident Frank-Walter Steinmeier](#) (SPD) heeft zich ervoor uitgesproken.

'Innere Führung'

Dit concept moet waarborgen dat de Bundeswehr ten dienste staat van de democratische rechtsstaat. Een soldaat moet zichzelf zien als een staatsburger in uniform, die dezelfde - door de grondwet gewaarborgde - rechten en plichten heeft als andere burgers. Ook volgt uit de *Innere Führung* de plicht - en het recht - om zelf te denken en niet blind te volgen. Dit concept is een rechtstreekse les is uit de nazi-periode. [Lees meer bij bpb.de](#)

'Wehrgerechtigkeit'

Daarnaast is er sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne steeds weer discussie over de herinvoering van de dienstplicht. In verschillende Duitse media zegt marine-inspecteur van de Bundeswehr Jan Christian Kaack dat landen in de huidige tijd veerkrachtiger moeten zijn. Hij pleit voor een [dienstplicht zoals die in Noorwegen](#) geldt: daar worden alle jonge mannen en vrouwen opgeroepen en selecteert het leger vervolgens een klein deel van hen.

Of dat in Duitsland zou kunnen is de vraag. Een van de argumenten die in 2011 tot afschaffing van de dienstplicht heeft geleid, is dat van de [Wehrgerechtigkeit](#): de dienstplicht moet gelijkmatig voor iedereen gelden. In 2011 was die te willekeurig geworden: destijds werd nog slechts 40 procent van de dienstplichtigen opgeroepen. Zo hoefden getrouwde mannen niet in dienst.

Minister van Financiën [Christian Lindner](#) (FDP) bracht vorige week nog een ander argument in tegen een herinvoering van een dienstplicht. Duitsland heeft een groot tekort aan arbeidskrachten, zei hij: "Een hele jaargang van opleiding en beroep weg te houden, zou grote schade veroorzaken." En jongeren hebben wat hem betreft door de coronapandemie "al zoveel verloren dat nu niet ook nog over een nieuwe dienstplicht moet worden gespeculeerd".

Wat kanselier Scholz betreft, heeft een debat over de herinvoering van de dienstplicht sowieso geen zin. De Bundeswehr heeft niet meer de structuur van een leger met dienstplichtigen. Het is een beroepsleger, zei hij begin februari [in een interview](#). Ook hij vond het in 2011 jammer dat de dienstplicht werd afgeschaft. "Maar dat is bijna 12 jaar geleden en de Bundeswehr is intussen compleet veranderd."

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/53986/duitse-dienstplicht-ondanks-discussie-geen-optie>